Autor Guste Santini
Četvrtak, 13 Kolovoz 2009 19:54

U Hrvatskoj je primarni novac veći od novčane mase. To se je zdanji put zbilo davne 2005. godine. Primarni novac se sastoji od depozita koje poslovne banke drže kod centralne banke uvećan za gotovo novac u opticaju. Iznos depozita je osnovica kreditne aktivnosti poslovnih banaka. Pojednostavljeno rečeno kreditni potencijal poslovne banke dobijemo kada od ukupnih depozita oduzememo iznos depozita odnosne banke kod centralne banke. Za razliku od primarnog novca novčana masa pored gotovog novca u opticaju sadržava i depozite države, gospodarstva i stanovništva, da nabrojim najznačajnije..

Novčana masa je, po definiciji, javni dug, dok je primarni novac umanjen za gotov novac dug centralne banke. Kako je centralna banka u krajnjoj liniji država to je također dio ukupnog duga. Dok je to kod izdvojenih sredstava, kojih su vlasnici poslovne banke, jasno kod novčane mase valja identificirati da novčanica od „X" kuna nije ništa drugo nego solo mjenica države.

Kada se metalna planina zmjenjuje za robnu kašu, kako je govorio Marx, dobijamo odnos koji određuje visinu i odnos cijena. I dok je za monetariste bitna visina cijena, za kenesijance je bitan odnos cijena.

Na tim osnovama započinjemo našu priču.

Hrvatska je u recesiji. Recesija znači da građani raspolažu sa manje roba i usluga nego u prethodnom razdoblju. Ukoliko se smanji deficit platne bilance i privredna aktivnost, hrvaatski slučaj, postoji značajna vjeroajtnost da će centralna banka zbog smanjene potražnje poništiti višak likvidnosto, odnosno ona će smanjiti novčanu masu i kreditnu aktivnost poslovnih banaka. Ako ona to ne bi učinila očekivati je rast cijena – Inflaciju.

Ukoliko se smanji novača masa u većem postotku, zbog, recesije, kako bi se održala stabilnost cijena tada nastupa – Deflacija.

Međutim, kada se smanji privredna aktivnost i deficit vanjskotrgovinske bilance s inozemstvom, a izvoz usluga se smanji više nego deficit vanjskotrgovinske razmjena, a inozemni krediti dođu na naplatu, pri čemu vjerovnici više ne podržavaju takvu poltiku, moguća je - Stagflacija (inflacija + Recesija).

Upravo U Hrvatskoj je moguće očekivati stagflaciju. Ukoliko centralna banka pokuša zaustaviti rast nelikvidnosti (nezakonita emisija novca) moguće je da će se pokrenuti cijenovna spirala. Nime, dok se ponuda u kratkom roku smanjuje zbog smanjene potražnje, ali i nemogućnosti da se povećaju deficiti platne bilance, nontradable sektor ima svoju logiku funkcioniranja. I dok je inflacija u vrijeme velikih deficita bila amortizirana sve većim uvozom, izostanak deficita rezultira povećanjem cijena. Naime, svaki sustav ima svoje fiksne i varijabilne troškve reprodukcije. Ukoliko je raspoloživi proizvod veći utoliko je i jedinični fiksni trošak manji. Međutim, vrijedi i obratno.

Prema tome, ako centralna banka želi zadržati postojeći tečaj kune, mora tome podrediti monetarnu i kreditnu politiku. Ovo nadalje znači da centralna banka provodi politiku tvrdog

budžetskog ograničenja. Međutim, ako država ne smanji svoje troškove znači da će ih netko ddrugi morati pokriti. Do sada je to činilo inozemstvo, izravno i neizravno. To može učiniti i centralna banka povećavajući novčanu masu. To je moguće učiniti, što se upravo i čini, ignoriranjem potraživanja vjeornika od strane države sa svim mogućim multiplikacijama.

Sve u svemu očekuje nas deflacija i produbljenje krize ako centralna banka bude dosljedno provodila najavljenu politiku. Odnosno inflacija i recesija, dakle, stagflacija ukoliko ne otvori slavine.

Što je gore?

Niti jedan od navedenih scenarija nije dobar. Labavija monetarna i kreditna politika bi bila moguća jedino da povećanje likvidnosti završi u stvaranju novih dobara i/ili usluga. Ovom svakako valja pridodati odlučnu kirurgiju glede državnih rashoda, što dosadašnje vlasti nisu činile.

Ipak ne bi bilo dobro ništa učiniti dok se ne definira koncepcija i strategija razvoja koja će dinamizirati privrednu aktivnost izvozno orijentiranu. Prvi je korak restrukturirati državu u najkraćem mogućem vremenu. Najbolje odmah. Sve je ostalo obećanje, obećanje i čekanje MMF-a kako bi se proveo sanacijski postupak. Danas više nema jefitinih rješenja. Ipak rješenja ima. Čekanjući i ignorirajući stvarnost, samo čekamo trenutak kada će nam se stvari same od sebe dogoditi ali će tada potrebni rezovi biti daleko bolniji, a broj mogućih rješenja neuporedivo manji.